

СТАНОВИЩЕ

относно дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор”, Професионално направление: 3.2. Психология, научна специалност: Педагогическа и възрастова психология

Автор на дисертационния труд: *Ана Ваньо Чучкова*

Тема на дисертационния труд:

**„ ЛИЧНОСТНИ ОСОБЕНОСТИ НА ОНКОБОЛНИ ЖЕНИ ОТ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ“**

Научен ръководител: *доц. д-р Русанка Петкова Манчева,*
преподавател в катедра „Психология”, при ЮЗУ
„Неофит Рилски” - Благоевград

Получени материали: дисертация, автореферат

1. Структура на представената дисертация.

Представена за обсъждане е дисертационна разработка, която в своята структура включва увод, три глави, заключение и приложения. В този си вид отговаря на изискванията на представяне на подобен род научна разработка. Обхватът на разработката също е удовлетворяващ от 137 страници, както и използваните литературни източници на кирилица и латиница. Съдържанието на разработката показва теоретичната и изследователска компетентност на авторката Ана Ваньо Чучкова по разглеждания проблем.

2. Актуалност на разработения, в дисертацията, научен проблем

Психологичната помощ при различните видове заболявания все повече се налага като неразделна част от процеса на лечение на пациентите. Ако се изходи от неразривното единство на тяло и душевност в човека, подобна помощ се оказва дори задължителна. Да се изследват характеристиките на личността, с определено заболяване, и на тази основа

да се потърси възможност за техния анализ, с цел оказване на помощ, е много интересна изследователска идея. Тя касае не само жените с онкологично заболяване в Република Македония, но обхваща много по-голяма популация. Разбира се социалните условия, формата за оказване на медицинска помощ и грижа силно се влияят от средата в която живее болната жена. Тази разработка и нейните резултати показват именно възможността, чрез разработване на психологичен профил на жената с онкологично заболяване, да се обърне внимание на предварителната профилактична работа на специалистите-лекари и психотерапевтите - психолози.

3. Степен на познаване на състоянието на проблема и творческа интерпретация на научните концепции по него.

Докторантката Ана Ваньо Чучкова работи, върху изследвания проблем, с необходимата научна отговорност и изследователски интерес. Това тя доказва в съдържанието на представената, от нея, информация още в уводната част на дисертационната разработка, където упоменава, че „в изследването на онкологичните заболявания са натрупани значителни данни, потвърждаващи симптомите, фазите на развитие на болестта и формите за лечение.“ Остава, обаче, на заден план изследването на потенциала на човешкия фактор, за неговото влияние върху развитието на болестта, както и възможностите за преодоляването и. Тези си разбирания докторантката успешно обосновава с последователното анализиране на съвременни теоретични разработки на западни автори (G.Craig, D. Boucun, R.Frager ,J.Fadiman, D.Myers), както и български (Велев Г., М. Каменова) Анализът на онкологичните заболявания успешно се представят чрез съвременните аспекти на психосоматичния подход и автори като R.Bartrop, D.M.Kissen, W.A.Greene, N.Bahnsen, B.Kolb, I.Q.Whishaw ,H.Haken, М.Тарейн, X.Христозов.

4. Съответствие на избраната методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд и посочените автори приноси.

В следващата *втора глава* от дисертацията, докторантката предлага собствен концептуалния модел за провеждане на психологично изследване с жени с онкологично заболяване. Подбраните психологични въпросници отговарят на търсените личностни характеристики, чрез които може да се „изработи“ личностен профил на тези жени. Социо-културните особености и морални критерии ограничават активността на изследваните лица - факт, който докторантката успешно е преодоляла. Самият концептуален модел е замислен и реализиран по всички изисквания за подобна научна разработка.

Използваните психологични въпросници са верифицирани, което засилва обективността на получените резултати. Ясно са представени целите, задачите и хипотезите на изследването. Последните подпомагат доказването на научната теза че, „личностният профил на жени с онкологично заболяване (рак на гърдата), съдържа характеристики, който съществено я отличават от здравата жена по отношение на емоционалните състояния, волевите процеси, акцентуациите на характера и общуването“ (с.63) Те включват: Въпросник на Цунг за диагностика на депресивните състояния; Психологичен въпросник на Х.Айзенк; Личностен въпросник NEO PI-R; Въпросник за диагностика на емоционалната самооценка; Въпросник за диагностика на акцентуациите на темперамента и характера на К.Леонхард и Х. Шмишек.

Статистическата процедура включва дисперсионен анализ, корелационен анализ и х-квадрат критерий, чрез които се доказват хипотетичните предположения, както и основната хипотеза.Самите резултати са възрастово обусловени.

Статистическата обработка на получените резултати, представена в глава трета обхващат всяка една от променливите. Докторантката успешно е реализирала изследването с контингента си и е показала добри умения за анализиране на получените резултати. Мисля, че опитът за разработване на психологичен профил на жената, болна от рак на гърдата е успешен, макар че има възможност да се запълни структурно и съдържателно. Доказва се успешно и това, че разликата в личностния профил със здрави жени е в няколко сфери- приоритетно когнитивна и емоционална, което е критерий за определяне на профилактичната и съпътстваща работа с тях. Разбира се, общуването с околните е от голямо значение, но същевременно в неговата специфика влиза и отношениято на близките и околните към болната жена и нейните преживявания. Докторантката показва добри умения за интерпретация на изследователските данни, както и професионално отношение към анализа на получените статистически резултати. Самите анализи предполагат възможност за обобщение и обособяване на личностен профил. Важни са заключенията, че: тревожността, депресивността, импулсивността и уязвимостта са значими аспекти на невротизма, който е характерен за жените с онкологично заболяване (с.88); затвореността задълбочава негативните преживявания и ограничава възможността за споделяне на проблема, свързан с болестта (с.90); бягството от „страшната и нежелана реалност“ е чрез формирането на фантазни образи (с.91); жените с онкологично заболяване фокусират собственото внимание върху себе си, недоверчивостта им ги прави мнителни. Те не сътрудничат с околните, не се стремят да привлекат вниманието им, остават се на „обстоятелствата“, отколкото на възможността за общуване и споделяне на проблема си. Те се определят като тревожни, изтощени, подтиснати и безпомощни (с.93); самото заболяване повлиява личностните черти. Независимо, че се основават на темпераментовата структура на личността, при изследваните лица с

онкологично заболяване тяхната проява е с висока степен на стабилитет.(с.94)

5. *Научно-приложни приноси на дисертационния труд.*

На основата на така предложената за защита пред научно жури, дисертационна разработка, и след прочита и, определям като реалистични приносните моменти в нея. Смятам, че първите два имат най-голяма значимост.

1.Организирано и проведено е изследване за установяване на личностните характеристики на жените с онкологични заболявания в Република Македония, което се определя като първо за страната

2. Направен е опит, на базата на получени резултати от проведено изследване, да се състави личностен профил на жени, болни от „рак на гърдата“

3. Статистически е доказана връзката между личностните характеристики и типа заболяване. Нейната значимост се отнася само до изследваните лица с този тип заболяване.

4. На базата на получените резултати са дадени насоки за психотерапевтична и психопрофилактична работа на специалистите, работещи с лица с подобен вид заболяване

5. Направен е опит да се дадат препоръки за продължаване на изследвания в областта на търсенето на взаимна връзка между типа личност, акцентуацията на темперамента и характера и наличието на соматични заболявания.

6. *Мнения, препоръки и бележки.*

Предвид изискването за съдържателен баланс между основните глави на изложението, при научни разработки от теоретико-емпиричен характер, то с основание отбелязвам, че в структурно, езиково и техническо отношение цялата дисертация отговаря на изискванията за разработки от подобен род. Смятам, че за по-пълноценното разработване

на личностния профил е желателно да се увеличи обхвата на самото изследване и се засили личностния елемент в анализа.

Заключение:

В резултат от цялостния прочит на дисертационния труд на Ана Ваньо Чучкова на тема: „Личностни особености на онкоболни жени от Република Македония“и на основа на изведените, в настоящата рецензия, констатации относно научно-приложните приноси и демонстрираните познания в изследваната проблематика, давам с своята положителна оценка за разработката и предлагам на членовете на научното жури да присъди на авторката и научната и образователна степен „доктор”.

18.08.2017 г.

Благоевград

Член на научно жури:

/доц.д-р Р.Манчева/